

Марат Оспанов атындағы Батыс Қазақстан Мемлекеттік Медицина Университеті

Кафедра: Фармакология
Факультет: Жалпы медицина

Тақырыбы: Хронофармакология

Орындаған: Байкенов Жасұлан

Тексерген: Маблюдова Н.М

Гр 202 «А»

Ақтөбе 2013 ж

Жоспар

I.Өзектілігі

II.Негізгі бөлім

1.Хронофармакология туралы түсінік

2.Биологиялық ырғаққа байланысты ағзаға дәрілік заттың әсері

III.Қорытынды

IV.Қолданылған әдебиеттер

Кіріспе

Физиологиялық қызмет үшін тәуліктік ырғақтың маңызды мәні бар. Сергектік пен ұйқының ауысуы жүйке жүйесі мен эндокриндік бездердің белсенділігіне және оған сәйкес басқа мүшелер мен жүйелердің жағдайына айтарлықтай ықпалын тигізетіні жалпыға мәлім. Бұл өз кезегінде ағзаның әртүрлі заттарға сезімталдығымен көрінеді. Фармакологиялық әсердің тәуліктік ырғаққа тәуелділігін зерттеу хронофармакология деп аталған жаңа бағыттың негізгі мәселелерінің бірі.

Хронофармакология туралы түсінік

Хронофармакологияға хронофармакодинамиканы да және хронофармакокинетиканы да жатқызады. Хронофармакодинамика және хронофармакокинетиканың орнына маңызы бойынша ұқсас екі термин - «хронестезия» -тәуліктің әрбір уақытында затқа сезімталдық және «хронокинетика» -тәулік ырғағынан фармакокинетикалық сипатының тәуелділігі, ұсынылған

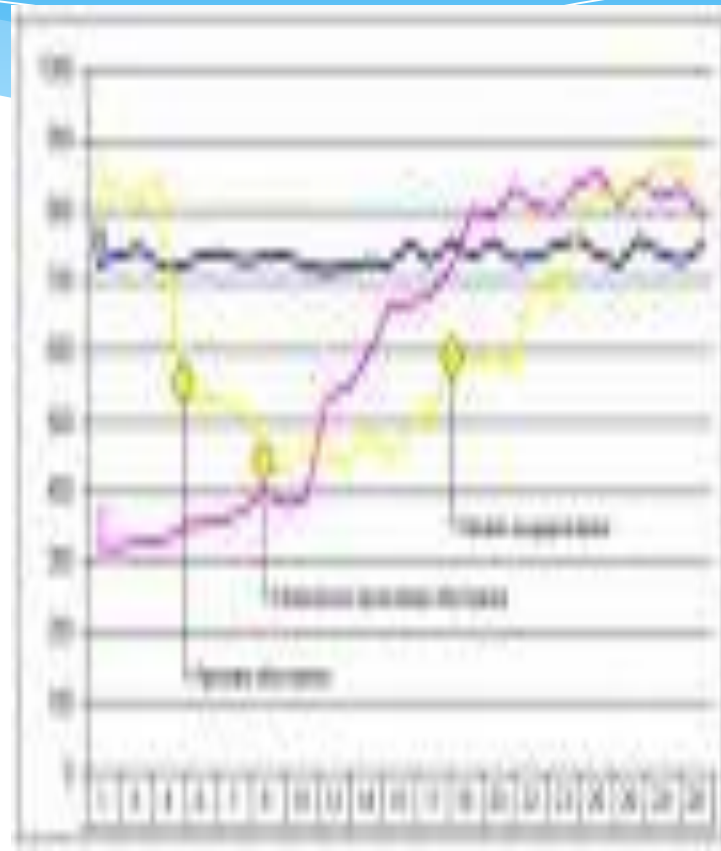

Биологиялық ырғаққа байланысты ағзаға дәрілік заттың әсері

Биологиялық ырғақ немесе «циркадтық (тәулікке жуық) ырғақтар» термині қолданылады (латын тілінен *circa* - жуық, *dies* - күн). Биологиялық процестердің 20-28 сағат аралығында циклдік ауытқуы туралы айтылады.

Тәулік уақытына байланысты заттың әсері сандық өзгеріп қана қоймай, сондай-ақ сапалық та өзгереді. Көпшілік жағдайларда олардың айқындығы басым әсері максималды белсенділік кезінде байқалады, адамдарда -күндізгі уақытта, түнгі жануарларда - қараңғы уақытында. Атап айтқанда, адамдарда ауыру сезімін басатын зат морфин таңертеңге немесе түнге қарағанда күннің екінші жартысының басында көбіне белсенді болады.

Анальгетикалық белсенділігі бар эндогенді пептидтердің (энкефалиндер, эндорфиндер) өндірілуінің де тәуліктік ауытқуы байқалған.

Стенокардия кезінде нитроглицерин күннің екінші жартысына қарағанда көбіне таңертең тиімді. Тәуліктік ырғаққа байланысты заттың уыттылығы да айтарлықтай өзгереді. Мысал, жануарларға

зерттеу жүргізгенде уытты мөлшерде фенобарбиталдың леталдық әсері тәуліктің әрбір уақытында 0-ден 100%-ке дейін ауытқиды.

Фармакокинетикалық параметрлер де тәуліктік ырғаққа тәуелді болады. Мысалы, адамдарда саңырауқұлақтарға қарсы гризеофульвин препаратының көбірек сіңуі шамамен күндіз сағат 12-де жүреді. Тәулік ішінде заттардың (мысалы, гексобарбиталдың) метаболизмінің қарқыны да өзгереді. Тәулік уақытына байланысты бүйрек қызметі және олардың фармакологиялық заттарды шығару қабілеті де айтарлықтай өзгереді. Адамдарда фенамин, әсіресе оның жоғарғы мөлшері таңертең ертемен бүйрек арқылы бөлінетіні көрсетілген, бұл зәрдің рН-ның ауытқуына байланысты болуы керек. Литий препаратын ішке енгізгенде күндізгі уақытқа қарағанда түнде аз мөлшерде бөлінеді.

Қорытынды

Сонымен, заттардың фармакодинамикасы және фармакокинетикасы тәуліктік ырғаққа тәуелді болады. Бұған тәуліктік ырғақтың фазасына және амплитудасына дәрілік заттардың өзі ықпал ететінін қосу керек. Әртүрлі патологиялық жағдайлар мен аурулар кезінде тәуліктің әрбір уақытында олардың ағзамен өзара әсерлесуінің нәтижесі өзгертіндігін де ескерген жөн. Хронофармакология саласында мәліметтердің көлемі шектеулі болғанымен, оларды қабылдау уақытына байланысты препараттарды рационалды мөлшерлеу үшін бұл мәліметтердің маңыздылығы күдік туғызбайды.

Қолданылған әдебиеттер:

- * Харкевич.Д.А Фармакология –Алматы 2004
- * Комаров Ф.И., Рапопорт С.И.(2000) Хронобиология и хрономедицина.-М.: Триада-Х, 2000.-488 с.
- * Чибисов С.М., Овчинникова Л.К., Бреус Т.К.,(1998) Биологические ритмы сердца и “ внешний ” стресс.-М.: Изд-во Российского Университета.,1998.-285 с.
- * Заславская Р.М.(1996) Хронотерапия артериальной гипертонии.-Научно-издательское объединение “ Квартет ”., 1996.- 256 с.

Презентацияны бағалау критерилері (бағалау парағы)

№	Орындау критеріі	0-0,1	0,2-0,3	0,4-0,5
1	Рефератты рәсімдеу			
2	Рефераттың жоспары			
3	Иллюстративті материал			
4	Өзектілігі			
5	Мазмұны			
6	Қорытынды/ұсыныстар			
7	Әдебиеттер			
8	СӨЖ кестесіне сай тапсырылу дер кезінде тапсырылуы			
	Қорытынды			

0-0,1 критерий орындалмаған

0,2-0,3 критерий ескертулермен орындалған

0,4-0,5 критерий орындалған